

Injusta mutilació de Bascuña**Text: PILAR GIRÓ ROMAN**

Modest Cuixart Tàpies

1976

Pastel sobre paper

77 x 55,5 cm

Museu d'Art de Girona. Núm. reg. 131.952

Dipòsit Generalitat de Catalunya. Col·lecció Nacional d'Art. Antiga col·lecció Salvador Riera.

En la celebració del centenari del naixement de Modest Cuixart (1925-2007), l'elecció de l'obra *Injusta mutilació de Bascuña* (1976) és especialment rellevant. Es tracta d'una peça fortament representativa d'aquest període en què les seves obres transiten entre el surrealisme i una figuració d'arrel simbòlica, explorant els límits de la presència i la transcendència del cos humà. Cuixart entenia la pintura com una cerca incessant del misteri ocult en la realitat, una forma de desxifrar el món a través d'una mirada penetrant i intuïtiva. La seva obra, sempre en transformació, fusiona tradició i modernitat, fugint de l'anècdota per aprofundir en la dimensió metafísica de la imatge. Amb una sensibilitat que oscil·la entre el plaer de la representació i l'angoixa existencial, va construir un llenguatge plàstic singular, on la bellesa es manifesta sempre convulsa i vibrant. La seva trajectòria, marcada per reconeixements internacionals, testimonia una recerca constant de nous llenguatges pictòrics, mantenint sempre una profunda connexió amb la tradició artística. Per a Cuixart, la pintura era un acte de coneixement, una manera d'habitar el món amb la intensitat de qui cerca el sentit més enllà del que és visible.

Angoixa i bellesa, construcció d'una iconografia tràgica

L'any 1976, moment en què Modest Cuixart crea aquesta obra, Espanya es troba en un punt d'inflexió històrica. El final de la dictadura franquista ha obert un període crític d'incertesa i tensions polítiques en què la transició democràtica comença a prendre forma, però encara amb la presència de resistències autoritàries i una estructura de poder hereva del règim. En aquest context, l'art no és simplement un refugi de llibertat, sinó un espai de crítica i confrontació amb una realitat convulsa. L'obra de Cuixart *Injusta mutilació de Bascuña*, plena de contrastos entre bellesa i horror, esdevé un mirall de l'angoixa existencial d'aquesta època.

En la seva evolució artística, Cuixart va transitar per diverses etapes que van des del surrealisme màgic fins a l'informalisme, un període en què va assolir un gran reconeixement internacional. El 1959, va guanyar el primer premi de la Biennal de Sao Paulo, per davant d'artistes de la talla de Francis Bacon i Alberto Burri, un èxit que va situar l'art espanyol en el panorama artístic internacional. A principis dels anys seixanta, Cuixart reintrodueix a la seva obra elements figuratius a partir del collage d'objectes i s'acosta als plantejaments neodadaïstes. En aquest període, desenvolupa una sèrie d'obres d'una força colpidora, entre les quals destaca la sèrie Nens sense nom, on utilitza nines cremades, mutilades, ferides... amb què simbolitza el dolor per la Guerra Civil Espanyola i la mort dels innocents en qualsevol conflicte bèl·lic. L'absència de nom subratlla el caràcter genèric d'aquestes víctimes, desproveïdes d'identitat en una al·legoria de la deshumanització de la guerra. Aquestes nines obren la porta al retorn de la presència de la representació del cos humà a la seva obra. A mitjan anys seixanta, Cuixart abandona progressivament aquesta experimentació amb objectes per tornar plenament a la figuració, una figuració que, tot i evolucionar, mai no abandonarà fins al final de la seva trajectòria.

La figuració en Cuixart no és un mer retorn al realisme, sinó una reconstrucció de la realitat des d'una perspectiva que oscil·la entre el simbolisme i l'al·legoria. Des dels seus inicis fins a les seves últimes obres, la figura humana esdevé un element en constant transformació: a vegades emergeix des d'un magma orgànic, com si naixés d'un cosmos primigeni, i d'altres es fragmenta, com si s'esvaís en un procés de desintegració. Aquesta mutabilitat no és gratuïta, sinó que respon a una visió del món en què la forma i la matèria són entitats en flux, sotmeses a tensions internes i externes.

A l'obra *Injusta mutilació de Bascuña*, aquest caràcter mutable es manifesta en una figura humana que sembla travessada per forces contradictòries. No es tracta d'un cos estàtic, sinó d'una presència alterada, amb una fisicitat espectral i una quimèrica quietud. El rostre, inquietant i enigmàtic, oscil·la entre la bellesa i el terror, mig cobert per un monstre que emergeix del barret. Aquest barret, de dimensions monumentals, embolcalla el cap de la figura femenina, com si retingués els dimonis i les pors dins la seva ment, per impedir-los escapar. Cuixart sembla sotmès a un procés de metamorfosi, en què el cos humà deixa de ser un simple objecte de representació per convertir-se en un territori d'exploració existencial. El dramatisme del contrast entre les tonalitats negres i els traços de llum accentua encara més la intensitat expressiva de l'escena, afegint-hi una càrrega tràgica i inquietant.

Injusta mutilació de Bascuña (detall), 1976. Museu d'Art de Girona. Núm. reg. 131.952. Dipòsit Generalitat de Catalunya. Col·lecció Nacional d'Art. Antiga col·lecció Salvador Riera.

El ventre de la figura, amb tonalitats similars, adopta la forma d'una dona embarassada, fet que confereix a la composició una ambigüitat poderosa: la creació i la destrucció conviuen en una mateixa imatge. No obstant això, l'absència de pits, sumada al vermell intens del tors, suggereix un vestit esquinçat que exposa la carn nua, fet que afegeix una dimensió de vulnerabilitat i desolació. El fons verd, lluny d'apaivagar la sensació de tragèdia, intensifica la impressió colpidora de l'escena, subratllant la dualitat entre la figura i l'entorn, entre el cos i l'abisme que l'envolta. Aquesta figuració, lluny de respondre a criteris de bellesa clàssica, és un cos que conté dins seu la seva pròpia destrucció, un organisme en equilibri precari entre l'ésser i el no-res.

L'univers pictòric de Cuixart s'impregna d'un sentit gairebé còsmic, en què la matèria pictòrica adquireix una dimensió tel·lúrica i transcendent. La figura humana no és una entitat separada de l'entorn, sinó que és d'allà on emergeix i s'hi fon, com si la realitat mateixa fos una trama orgànica on la vida i la mort es confonen. Aquesta concepció es vincula amb una sensibilitat romàntica que abeurà Cuixart, i en l'obra no es limita a mostrar la figura humana, sinó que la carrega d'una tensió interna que la fa vibrar en el límit de la dissolució.

Cuixart mai no va renunciar a l'exigència tècnica. Aquesta obra, realitzada amb la tècnica del pastel, demostra una habilitat exquisida en l'ús del clarobscur, la textura i la composició, que evidencia una influència dels grans mestres clàssics. El pastel proporciona a la peça un recurs plàstic que reforça la sensació espectral de la figura, fet que li atorga una aparença entre real i fantasmagòrica, inquietant, un segell característic de l'autor. Com el seu afany de demostrar que la modernitat no és sinònim de rebuig de la tradició, sinó d'una reinterpretació que fusiona el passat amb una sensibilitat contemporània.

L'obra de Cuixart està profundament marcada per la presència del cos femení com a matriu simbòlica de la seva iconografia. La pèrdua prematura del pare i una infantesa envoltada de figures femenines —la mare, l'àvia, les germanes— van forjar en ell una sensibilitat única envers la feminitat, que es reflecteix en la seva producció artística. En aquesta obra, la figura femenina transcendeix la mera representació per esdevenir una al·legoria de la fragilitat i, alhora, de la perennitat del cos humà. Cuixart captura aquesta dualitat amb una força expressiva colpidora, que converteix la seva pintura en un espai de diàleg entre la matèria i l'ànima, entre allò tangible i allò eteri.